

Forskningsbiblioteket som forundringssted

Det Humanistiske Fakultetsbibliotek som et tredje sted

*af informationsspecialist, cand.mag.
Kirsten Thomsen, leder af projekt
liT.house.*

I ndsigt og udsyn. Biblioteket bor i et glashus – himlen spejler sig i de store ruder og gør grænsen mellem inde og ude diffus – meget symbolsk, fordi en osmose finder sted, når uendelige mængder elektronisk materiale transmitteres og bøgerne på hylderne kontinuerligt taler om andre bøger – derude.

Til trods for sit flygtige ydre er biblioteket ladet med substans, fordi det er et videncenter, statisk og dog akkumulerende i sin bestand, men dynamisk i den forstand at det formidler viden: “... it is through fiction that we train our ability to structure our past and present experience”.¹

Dette er en fortælling om at etablere et rum i biblioteksrummet, defineret som et tredje sted, som afsæt for at formidle og tilegne sig litteratur som æstetisk og kulturelt fænomen ud fra den tese, at litteraturens dannelsesmæssige funktion sker i mødet med litteratur som æstetisk erfaring.

liT.house bliver til

Det Humanistiske Fakultetsbibliotek favner, med sin placering midt på Københavns Universitets humanistiske fakultet, alle humanioras fag, hvoraf mange griber ind i hinanden. Humaniora og humanisme er synonyme, for

at læse på humaniora er ikke bare at studere en specifikt humanvidenskab – det er tillige en læreproces om selvrefleksion og kulturelle fællesskaber.

På Humaniora lægges der vægt på den akademiske samtale, på argumentet og diskussionen, og for bogstavelig talt at give plads til det, skabte Det Humanistiske Fakultetsbibliotek i begyndelsen af 2010 en kulturel platform: liT.house, der regelmæssigt tilbyder de studerende at tage del i fagrelevante events på biblioteket.

Inspirationen til liT.house er det dialektiske forhold mellem den private og den offentlige sfære i biblioteksrummet. Fakultetsbiblioteket har omkring 500 studiepladser, hvoraf de fleste bliver brugt som enkeltmandspladser, selv om man må arbejde i grupper på halvdelen af pladserne. Den første spire til liT.house projektet var et ønske om at afsøge, om det forhold, at så mange studerende har valgt at sidde og være private i et offentligt rum, kunne bruges til at berige både det individuelle og det fælles studiemiljø – ganske enkelt ved at gøre det offentlige rum individuelt vedkommende med studierelevant aktivitet; i sidste instans en bevidstgørelse om, at biblioteket er så meget mere end studiepladsernes stole og borde, at det, som ethvert bibliotek, også er et forundringssted. Når liT.house aktivt formidler viden og fortælling, giver det større relevans at benytte bibliotekets studiepladser frem for at sidde derhjemme eller andre steder på universitetet.

Som allusionen i navnet liT.house antyder, er det *Literaturhaus*-konceptet som vi ønsker at bruge, for her bringes litteratur i spil og i dialog med brugerne, gerne på en tværkunstnerisk og “skæv”

Det Humanistiske Fakultetsbibliotek, Njalsgade. Første etape blev indviet i maj 1998, og sammen med anden etape er det samlede areal 13.300 m². I publikums-arealerne er der indrettet knap 500 læsepladser. Bygningen ligger ud til det centrale universitetstorv. Arkitekter er Dissing+Weitling. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

måde, der udfordrer vanetænkning og giver en begrebsmæssig fleksibilitet. Overalt hvor mennesker interagerer skabes der læringsrum, og i liT.house arbejdes med litteratur som begreb, idé, kundskab, orden, dannelse, arv – ja endog som problem og illusion.

Udover at fungere som læringsrum for bibliotekets brugere, styrker liT.house projektet også samarbejdet i KUBIS-regi² mellem fakultets- og institutbiblioteker samt internt på Det Kongelige Bibliotek mellem Københavns Universitetsbibliotek og Nationalbibliotek. Da Det Humanistiske Fakultetsbibliotek er et offentligt bibliotek, giver projektet desuden mulighed for at bidrage til kulturlivet i den tilstødende

Ørestad og lokalområdet omkring Søndre Campus.

Pilotprojekt

Vi begyndte med et pilotprojekt centreret omkring temaet “den svære kærlighed”, inspireret af svenske Micael Dahléns debatbog *Nextopia*,³ som med afsæt i det paradigmeskift der skete i 70'erne, er et kønsspecifikt indlæg om unges syn på kærligheden, hvor mange unge synes fanget i en forventning om, at der hele tiden venter noget mere interessant rundt om hjørnet, at det der er tilgængeligt her og nu aldrig kan være nok til at opfylde ønsket om den store kærlighed og ideen om evig lykke. Det kan synes som et paradoks, fordi idéen

fokuserer på et statisk slutprodukt, mens litteraturen ved, at det er den dynamiske proces derhen det handler om, der hvor man lærer noget om sig selv og om kærlighedens væsen.

Tematisk ønskede vi at forfølge det fællesmenneskelige såvel som det personlige plan og havde i alt 8 events, som samtidig var en afprøvning af fremstillingsformer:

- en paneldebat mellem 5 litterater om *køn og kærlighed*, med inspiration fra bl.a. Märta Tikkanen: Århundredets kærlighedseventyr
- et foredrag: *Kærlighed med forbindringer*, med udgangspunkt i romaner af bl.a. Theodor Fontane, Turgenjev, Tolstoj og Stefan Zweig
- en fremvisning af Lars von Triers film *Medea* med introduktion af en ekspert i den græske tragedie
- *storytelling*, hvor en skuespiller læste Herman Bangs novelle: *Les Quatre Dables* akkompagneret med musik af den franske jazz guitarist Django Reinhardt.
- Shakespeare, en samtale omkring *Romeo og Julie* mellem tre Shakespeare-kendere, med performance og renæssancemusik som indledning
- Nobelsamtale mellem tre litterater i Det Røde Rum: *Er de store kærlighedsfortællinger forbi?*
- en *filosofisk salon* hvor den svære kærlighed blev diskuteret ud fra Proust og Kierkegaard
- Samtale omkring *en udstilling af kærlighedsbreve* udlånt fra Det Kongelige Biblioteks Håndskriftsamling.

Pilotprojektets events fandt sted fra marts til primo maj 2010, hvor de

forholdsvis mange events på kort tid var med til at introducere liT.house både som et nyt tiltag på biblioteket og som et brand, der står for kvalitet, både med hensyn til de medvirkende, emnehåndtering og afvikling.

Vi fandt frem til følgende basiskoncept under pilotprojektet:

En kunstnerisk optakt

Den har dels til formål at advisere om at noget er i gang, den er med til at stemme sindet og så giver den de medvirkende mulighed for lige at finde sig selv, eftersom de ikke er 100 % i fokus fra første sekund. Pilotprojektets smukkeste optakt var, da to unge skuespillere opførte "balkonscenen" fra Shakespeares *Romeo and Juliet* fra en af glasbalkonerne – det var utrolig stemningsfuldt i det seks etager høje åbne biblioteksrum og spillede fint op til den efterfølgende samtale mellem tre sprudlende Shakespeare-kendere.

Samtalen

Vi inviterer som hovedregel mindst to samtalepartnere og gerne tre eller fire. Hvis to eller tre samtaler vælger vi ofte ikke at have en ordstyrer, fordi vi kan se, at samtalen bevæger sig friere og mere overraskende, når alle er ansvarlige for samtalen. Hvis vi vælger en paneldebat sammensætter vi panelet, så samtalen ikke bliver forudsigelig.

Efter samtalen

Vi afslutter som oftest en event med tilbud om lidt at drikke, og her er der altid stor interesse for at tale med hinanden og med de medvirkende, det er en god måde for den mere tilbageholdende tilhører at få kontakt med de medvirkende.

Oplevelsesdesign

Evalueringen af pilotprojektet satte mange diskussioner i gang i projektgruppen omkring mål, midler, ressourcer og oplevelsesdesign, hvor form og indhold går op i en højere enhed.

Inspireret bl.a. af forskergruppen MÆRKK (Markedskommunikation & Æstetik: Kultur & Kognition), Institut for Kommunikation på Aalborg Universitet, arbejder liT.house projektgruppen løbende med at udvikle oplevelsesdesign. Oplevelser er sansebaserede indtryk, der kan lejre sig som meningsfulde, identitetsskabende erfaringer, og oplevelsesdesign er en konkret arbejdsmetode, hvor man bevidst understøtter oplevelsesdimensionen. MÆRKK skriver om oplevelsesdesign, at "oplevelsesdesign handler om at tilrettelægge rammer, udvikle genstande, planlægge situationer og hændelsesforløb, der kan bidrage til, at brugere, borgere eller konsumenter får interessante og relevante oplevelser".⁴

Arbejdet med oplevelsesdesign har bevirket, at liT.house er blevet et hus med mange rum, og fra 2011 har det bestået af fire dele med hver sin distinkte profil. Denne struktur sikrer et dynamisk og varieret program hvert semester med appeal både til den der søger den uforpligtende underholdning, det intellektuelt og fagligt udfordrende arrangement, muligheden for at tage del i den akademiske samtale eller selv at "være på".

liT.house Classic

liT.house Classic styres af projektgruppen og favner de store fagligt funderede events med professionelle deltagere, hvoraf størstedelen er forskere/undervisere fra Københavns Universitet, som

ikke bare udvælges for deres faglighed, men også for deres evne til formidling og til at indgå i en dialog. Her samarbejdes der med Golden Days Festival, Goethe Institutet og Copenhagen International Literature Festival.

liT.house Performance

liT.house Performance er hovedsageligt brugerstyret og har en scene i loungeområdet som ramme for de mere eksperimenterede events. Her samarbejdes der med naboen: Teatervidenskab, som med *Performance Lectures* har afholdt eksamen på biblioteket, små produktioner, hvor rummet blev samtænkt med form og indhold. Scenen er mobil, så den lejlighedsvis kan flyttes uden for på Universitetstorvet og derved medvirke til det dynamiske liv på campusområdet.

Scenen stilles derudover også til rådighed for andre arrangementer, f.eks. litterære receptioner, hvor et forlag ønsker at fejre udgivelsen af en akademisk publikation – på den måde kan liT.house ganske gratis få en Søren Ulrik Thomsen ud at læse op.

The Ph.d. Platform eller Forskning Live!

Her samarbejdes der med ph.d.-skolen på Humaniora, hvor de ph.d.-studerende, som en del af bibliotekets forskerservice, fortæller om igangværende forskning og kan få direkte feedback fra de studerende, som til gengæld kan få indblik i de ph.d.-studerendes verden samt den nyeste humanistiske forskning. Vi samarbejder også med ph.d. skolen om arrangementer for ph.d. studerende, og i maj 2011 har vi haft et lukket arrangement med Paul Auster i samarbejde med Copenhagen International Literature Festival og ph.d.-programmet

Indenfor i Det Humanistiske Fakultetsbibliotek. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

TRAMS (Transnational and Migration Studies). Dette samarbejde førte som en sidegevinst til, at Paul Auster blev tildelt titlen “Æres-alumne” ved en festligholdelse på Københavns Universitet.

LiT.house Debate

LiT.house Debate er brugerstyret og understøtter debatmiljøet på det Humanistiske Fakultet både via de sociale medier, og ved helt bogstaveligt at give rum for ytringsfriheden i biblioteksrummet. Inspirationen til liT.house Debate i det fysiske rum er hentet fra The Oxford Union,⁵ et af de mest berømte debatfora i verden, som netop er fysisk tæt forbundet med et universitetsbibliotek, og hvor debatterne fungerer både som underholdning og træningscenter for fremtidige samfundsdebatører og politikere. Vi har senest haft en stor paneldebat omkring dimittendarbejdsløshed, ar-

rangeret af Studenterrådet og Danmarks Magisterforbunds Studenterafdeling.

liT.house som et “tredje sted”

Formidle viden er det overordnede mål for liT.house – det er det også for det omgivende universitet. Forskellen er, at man ved at skabe et såkaldt *tredje sted* får en anderledes lærings*situation*, hvor *Literaturhaus*-idéen om det dialogiske, den skæve vinkel og det tværkunstneriske får rum til at udfolde sig – og *rum* skal tages helt bogstaveligt.

Sociologen Ray Oldenburg, der som bekendt er ophavsmand til idéen om ”det tredje sted”, defineret som ikke hjem og ikke arbejde, diskuterer i *The Great Good Place*⁶ nogle faktorer, der kendetegner et tredje sted:

- stedet er socialt inkluderende
- man er på neutral grund og kan komme og gå som man vil

- ingen har mere ejerskab til stedet end andre
- der er en afslappet atmosfære
- der er et “samspil” (playful mood) mellem dem der opholder sig det tredje sted

Der hviler således en form for positiv uforpligtethed over et tredje sted, en uforpligtethed der dog ikke slår igennem på indholdssiden, for hovedaktiviteten på et tredje sted er *samtale med substans*, både den individuelt netværksskabende og den fælles demokratiets samtale.

Lige på det punkt skiller et tredje sted på et forskningsbibliotek sig ud, for her må der af hensyn til studiepladsernes stillezone skabes et fysisk rum i rummet, hvor samtale kan foregå, og hvor man helt i tråd med præmissen om uforpligtethed frit kan vælge at deltage aktivt i en liT.house event, lade sig underholde eller bare se til, mens den levende samtale udfolder sig.

Drejers Klub

Pilotprojektets events fandt overvejende sted i det store loungeområde, hvor der er mange mennesker, men også en del uro. Der var behov for et mere intimt og inkluderende rum, og derfor har vi nu indrettet et afgrænset område på 1. sal, der fremtræder som et litterært klublokale, efter inspiration fra den navnkundige, toneangivende *Drejers Klub*, som lå i 1700-tallets København.

Drejers klub blev grundlagt i en beskeden lejlighed, hvor Jakob Drejer og hans kone hyggede om medlemmerne. Formålet med klubben var: “fælles uskyldig fornøjelse ved en venskabelig og underholdende omgang med folk af god tænke måde og sædelig opførelse”,⁷ og klubben blev hurtigt et samlings- og

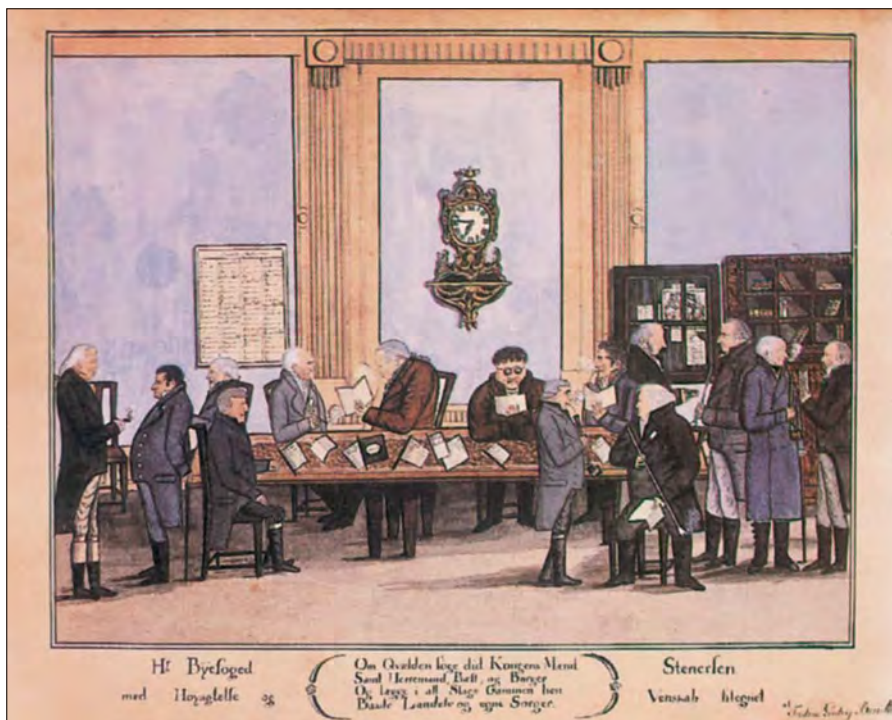
fristed for unge mennesker med vidt udsyn og frie tanker, der fandt ligesindede i klubben.

Med møbler fra Det Kongelige Biblioteks gemmer, ådrede træsojler og et bogskab der rummer nogle af de titler, som vi fra registraturen 1792 ved fandtes i biblioteket i Drejers Klub, er et førhen “neutralt” område blevet tilført en afslappet atmosfære uden at være et udstyrsstykke.

Det er i Drejers Klub vi holder de store fagligt funderede events, som trods intimiteten kan rumme 60-70 tilhørere. Til daglig er området et yndet sted for de studerende, både når der skal arbejdes, og når der slappes af.

Drejers Klub blev indviet med to events, som vi arrangerede som samarbejdspartner med Golden Days Festival, hvor temaet i 2010 var 1700-tallet. Vi satte Holberg på plakaten, lod som optakt skuespillere opføre en dramatisering af den scene i Holbergs *Niels Klims Underjordiske Rejse*, hvor Niels Klim er havnet nede blandt de underjordiske levende træer. Dernæst var der en samtale mellem to historikere om Holberg som historiker. Den anden event var omkring den litterære genre “Den følsomme rejse”, hvor tre litterater diskuterede genren og oplæste eksempler. Denne event blev samtænkt med musik, idet en professionel pianist spillede musik af den tidlige Weyse, både som optakt og som en understregning af genren.

Temaet lagde op til hele oplysnings-tiden, og vi valgte derfor at “genudgive” tidsskriftet *Minerva*, som oprindeligt blev skrevet af fremtrædende medlemmer af Drejers Klub. På Det Kongelige Bibliotek har vi originaludgaverne af de første årgange fra 1780’erne, som vi

Drejers Klub fra 1775. De københavnske klubber fungerede som en mellemting mellem værtshuse, avislæsestuer og litterære saloner. Inspirationen kom fra England, hvor borgere længede havde samledes i "clubs" for at diskutere litteratur og politik. Den mest berømte klub i København er uden tvivl Drejers Klub. Her kom bl.a. Jens Baggesen, Knud Lyhne Rahbek, H. C. Ørsted og Adam Oehlenschläger.

udstillede, samtidig med, at vi i vores genudgivelse perspektiverede oplysningstiden og romantikken. I udgaven fra 1789 kan man bl.a. læse en øjenvidneberetning om revolutionsudbruddet i Frankrig. Den opsatte vi på plancher i Drejers Klub i en translitteration.

Som eksponent for oplysningstidens videnskabsmænd og -kvinder, der drog ud for at udforske verden, arrangerede vi en udstilling i Drejers Klub med kopi af de tegninger over insekternes metamorfose, som videnskabskvinden Maria Sibylla Merian beskrev og tegnede, da

hun omkring 1700 solgte alt hvad hun ejede og tog på opdagelsesrejse til regnskoven i Sydamerika.

Hvorfor er en litterær klub fra 1700-tallet den rigtige ramme for et tredje sted?

Det er den, fordi *idéen* om "det tredje sted" ingenlunde er ny. Klubberne, efter engelsk forbillede, var i oplysningstiden et fristed i et klasseopdelt samfund, hvor medlemmerne var ligeværdige og havde lige ret til at debattere borgerrettigheder og ytringsfrihed, og dermed var

klubberne dér hvor kimen til nutidens demokrati og holdningsdebatter blev lagt. Denne diskussionskultur byggede på overbevisningen om, at mennesket er et rationelt væsen, der er i stand til at ræsonnere og argumentere for sine synspunkter – og i stand til at respektere andres ret til det samme.

Det var ikke kun den store demokratiske samtale der fandt sted i Drejers klub. Litteratur var omdrejningspunktet, som blev forfattet og diskuteret, og der blev komponeret lejlighedstaler, mange af dem er gengivet i *Minerva* – i det hele taget har der været en “playful mood” blandt medlemmerne i klubben, så efter Oldenburgs definition var/er Drejers Klub indgrebet af et tredje sted.

Læring og underholdning

Fakultetsbiblioteket er et videntcenter, og liT.house ønsker at udnytte dets potentiale som læringsrum, hvor tilegnelsen af litteraturens analytiske begrebsapparat understøtter betydningstilblivelsesprocessen, når litteratur bliver æstetisk erfaring. Man kan sige, at den måde liT.house ønsker at formidle viden på er som meta-kognition, forstået som en tilegnelse af viden, der implicit har fokus på selve tilegnelsesprocessen. Det sker ved at skabe en læringsituation, der via et oplevelsesdesign integrerer læring og underholdning. Vist kan man bare nyde at overvære en akademisk samtale på højt niveau, men hvis der er et samspil, hvis man er i stand til at byde ind, bliver udbyttet så meget større: “Learning is not attained by chance; it must be sought for with ardor and attended to with diligence”.⁸

Med reference til Drejers Klub, er oplysningstidens læringsideal ikke at

kimse af i den forstand, at det giver udsyn, når man fra tid til anden skal op og stå på tær for at følge med. Det skal man til mange af liT.house arrangementerne, og det er helt bevidst i en erkendelse af, at “a-ha-oplevelsen” kun finder sted, hvis ny viden skubber til allerede etableret viden.

I filosofien taler man om, at et argument for at være gyldigt skal indeholde både nødvendige og tilstrækkelige betingelser. I læringssammenhæng betyder det, at man er nødt til at tilegne sig et begrebsapparat fra bunden og op, der er ingen smutveje eller lette løsninger.

Blooms taksonomi⁹ illustrerer de successive indlæringsmål, der ligger til grund for tilegnelsen af bl.a. en humanvidenskab, og strategisk ønsker liT.house at operere på det øverste intellektuelt kreative niveau, hvor begrebsapparatet kan udfordres, fordi det er til stede.

Men, hvis de medvirkende altid befinder sig på det intellektuelt kreative niveau, betyder det så, at det kun er tilhørere på samme niveau, som får udbytte af at deltage? Nej, og det er der flere grunde til.

Viden og fortælling. At lytte og reflektere er nøje forbundet, og der bliver fortalt mange historier i liT.house, som forbinder os med hinanden og ikke mindst med os selv og vores egen historie. Vi bærer selv en klangbund, en grundhistorie gennem livet, og ved f.eks. at lytte til tre litterater, der i en afslappet liT.house event tilsammen væver en tekst, om hvorvidt de store kærlighedshistorier er forbi,¹⁰ bliver det en fortælling alle kan forholde sig til, uanset om man er første- eller sidsteårsstuderende.

Det er sikkert heller ikke tilfældigt, at story-telling flourerer i disse år. I en

Blooms taksonomiske niveauer.

digital tidsalder har vi også et behov for at komme om på den anden side af bloggen for at høre det levende ord fortalt af levende mennesker, det er The Moth¹¹ i New York et godt eksempel på, hvor helt almindelige mennesker stiller sig op på scenen og fortæller deres egen historie. Alle har en historie at fortælle, og mens historien fortælles er den fortællende og den lyttende på magisk vis forbundet, fordi vi har et narrativt begær, som tilfredsstilles når fortællingen ”forstyrres” os, bringes os momentant ud af en form for balance, drevet af ønsket om at få at vide hvordan historien slutter. Som Jonathan Culler har formuleret det: “to tell a story is to claim a certain authority, which listeners grant”.¹²

En anden grund til at alle studerende kan få noget ud af en liT.house event er den, jf. Oldenburg, *uforpligtethed* der er over en liT.house event, som man vælger af lyst og interesse, og hvis det skulle falde inden for eget fagområde er det jo kun et plus og hvis ikke, kan man altid lære noget af at se en akademisk diskussion udfolde sig her og nu.

Målgruppen

Så langt, så godt. Men ting tager tid. liT.house er etableret, og der er hvert semester tilbud om mange forskellige arrangementer af ca. en times varighed, ofte markedsført som *den meningsfulde pause*. Men til trods for stor spændvidde og høj kvalitet må vi, i lighed med det omgivende universitet, erfare, at det til tider er vanskeligt at trænge igennem det store udbud, der tilbydes de studerende. Til et arrangement omkring den gotiske roman med deltagelse af bl.a. Leonora Christine Skov var der fuldt hus, mens det mere eksperimenterende, hvor en skuespiller læste en Herman Bang novelle *Les quatre diables* sammen med musik af den franske jazz musiker Django Reinardt, ikke tiltrak så mange tilhørere. Hvis vi lå under for “seertal-logik”, ville vi kun lave arrangementer som førstnævnte, men vi synes netop at der skal være plads til det eksperimenterende og har besluttet, at liT.house skal være så rummeligt, at der er plads til det smalle arrangement, hvor tilhørerne, uanset antallet, altid er sikker på en god oplevelse.

At det skulle være nødvendigt at reklamere for vore arrangementer med mere end interne opslag kom lidt bag på os i projektgruppen, men er nu erkendt som et grundvilkår, hvorfor der bruges forholdsvis mange ressourcer på markedsføring, både internt, eksternt og som personlig mailbesked. Det er også årsagen til, at vi indgår samarbejde med etablerede kulturevent institutioner som Golden Days Festival, da vi så har mulighed for at koble os på et større PR-netværk. Et sådant samarbejde har desuden den fordel, at det giver et mere heterogent publikum til nogle af arrangementerne, som afveksling og

en positiv tilføjelse til den ellers meget homogene brugergruppe.

Bekymringshorisonten

Problematikken med til tider at nå de studerende er interessant, fordi den afspejler nogle tendenser i tiden, som samtidig cementerer, at der i den grad er brug for et “tredje sted” som modvægt til universitetsmiljøets til tider isolerende og fremmedgørende effekt på de studerende. Især førsteårsstuderende må ofte sande, at den faglige og studieforberedende ballast fra gymnasiet kan være for letkøbt, og studenterrådgivningen krise- og psykologhjælp har travlt som aldrig før med at hjælpe studerende på alle stadier i studieforløbet.

Hvordan oplever dagens studerende sig selv i forhold til at være en del af et akademisk fællesskab?

“Markedsføringen af universiteterne som fantastiske steder med unge der glitrer som kom de fra *2900 Happiness*, forsøger at bilde de studerende ind, at de ikke behøver at engagere sig. For som kunder kan de jo bare vælge en anden vare på hylden”.

Sådan sagde Pia Mejdahl Daugbjerg, daværende formand for Studenterrådet, fra talerstolen i Universitetets festsal i 2008,¹³ og lagde dermed op til debat omkring hvad det vil sige at være studerende under de vilkår, som man er underlagt fra politisk side og de vilkår man byder sig selv. Og især de vilkår de studerende byder sig selv er værdt at se nøjere på. Antropolog Gritt B. Nielsen, DPU,¹⁴ har skrevet en ph.d.-afhandling om den studerendes ændrede rolle,

forårsaget af universitetsreformer og nye studiestrukturer, og konkluderer overordnet, at kravet om hurtige gennemførelsesforløb betyder, at den akademiske kritiske tænkning og den kreative, udforskende tilgang til stoffet er under pres, at valgfriheden medvirker til at stresser de studerende, så de i højere grad lærer at blive gode timemanagere end selvstændige, kreative og nysgerrige – temmelig uheldigt, når det netop er disse evner *vidensamfundet* efterspørger!

Sikkert er det, at mange af de studerende holder sig selv og hinanden i en stresstilstand. Det kan være svært at se ud over *bekymringshorisonten*: opgaven, der skal afleveres næste uge, bacheloropgaven næste år, det taktiske valg af fag på kandidatdelen, specialet, hvor glæden ved at kunne fordybe sig i et akademisk stykke arbejde efter eget valg overskygges af angsten for ikke at kunne præstere, karriereplanlægningen osv. Hertil kommer den tid der bruges på at være konstant opdateret på sig selv og sit sociale netværk, så det er ikke sært, hvis de studerende har svært ved at finde overskud til at være nysgerrige, blive fanget af noget og forfølge det selvstændigt.

Tidsfaktoren bør ikke være det eneste parameter for en succesfuld uddannelse – det er vigtigt at holde fast i nysgerrigheden. Ved at berige både det individuelle og det fælles studiemiljø har liT.house, i kraft af sin funktion som et tredje sted, mulighed for at pirke til bekymringshorisonten og for en stund skyde den længere ud. På alle studier indgår træning i akademisering, hvor de studerende bl.a. får at vide, at de skal undre sig, suspendere gængse forestillinger og tænke i nye baner. Det forstærker derfor kun fordybelsen i egne

studier, hvis man fra tid til anden ser op, bliver fanget og forundret af noget man oplever sammen med andre i et fællesskab, der er væsensforskelligt fra studiepladsernes fællesskab, hvor man sidder i det store rum, sig selv alene, måske trygt men også lidt tomt, ved siden af andre man ikke kender og ikke taler med.

Det tredje sted som komponent i det gode studiemiljø

Undervisningsinstitutionerne har alle som indsatsområde at tilbyde de studerende et godt studiemiljø, som i mange studerendes optik bliver til et *nødvendigt* fysisk sted at opholde sig. Med det til tider meget lave antal undervisningstimer tilbringer bibliotekets "stamkunder" mange timer om ugen på biblioteket. Nogle giver udtryk for, at det giver en fornemmelse af fællesskab at se andre i gang med samme aktivitet som én selv. Med det mere nuancerede syn på begrebet studiemiljø, som liT.house står for, er studiemiljø ikke bundet til ét men i stedet til samspillet mellem flere rum, og pauserne, som er en nødvendig del af arbejdsprocessen, bliver i liT.house regi til den meningsfulde pause. Der er brug for både at fordybe sig i eget stof, at se ud af vinduet og strække øjnene og for at lade gode ting komme til sig i fællesskabets regi.

At skabe rum er mere end at skabe steder, og et godt studiemiljø består af levende og fleksible fysiske rammer, der ikke lægger snærende bånd på de aktiviteter, der kan udspille sig i rummet, men derimod inspirerer til at der kan opstå interaktion mellem mennesker, at der med liT.house som katalysator kan skabes forbindelse mellem fordybelse, viden, forbundenhed og inspiration.

Udviklingsområde for liT.house

I en diskussion om sted, rum og studiemiljø er det oplagt også at inddrage en virtuel version af biblioteket som et tredje sted, eftersom biblioteket allerede via hjemmesiden byder brugerne indenfor til dialog via links til bibliotekets Facebook-side, blogs, services som "Spørg biblioteket" og faglige sider med opfordring til personlig faglig kontakt.

Projektgruppen bag liT.house har som kommende indsatsområde at udarbejde et liT.house Online, hvor brugerne skal være med til at udforme den digitale platform. Her kunne man bringe streaming fra events, som kan vælges efter informations- og underholdningsbehov, samtidig med at disse optagelser ligger som tilgængeligt arkiv. Forud for hver event kunne der være interaktiv baggrunds-information om emnet, genren, bibliografiske og biografiske data osv. Man kunne også forestille sig events der kun fandt sted digitalt i en form for chatroom, hvor brugerdeltagelse var omdrejningspunktet.

liT.house Online skal også eksponere den eksperimenterende hybridlitteratur, hvor litteraturen bevæger sig ud over bogens kant som twitteratur, plug'n'read, sms-litteratur, Facebook-romaner, blooks, iPad-litteratur og e-bøger – ikke ukritisk over for denne diversitet af nye formidlingsplatforme, hvoraf en stor del blot er en overførsel af eksisterende former til nye medier, hvorved den æstetiske kvalitet udvandes og "værket" derfor ikke er i stand til at tilfredsstille vort narrative begær. Omdrejningspunktet for liT.house er litteratur som begreb, og det bliver interessant at se, hvordan digitale medier påvirker læserens oplevelse af at bevæge sig i et fiktivt univers, det vil sige

Interiør fra Det Humanistiske Fakultetsbibliotek. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

om fokus kan forblive på et værks litteraritet, når nettet udfordres som medie, når grænsen udviskes mellem sprog og f.eks. visuel kunst og musik.

liT.house Online skal også understøtte *Digital Humanities*, en term der relaterer til at IT teknologi integreres stadig mere i de humanistiske fagdiscipliner, især som analysemetoder der finder nye måder at spørge på, ja endog spørger til det der før var ubesvarligt, idet der eksperimenteres med nye måder at bearbejde store datamængder og nye måder at præsentere disse data og muligheder for at kombinere dem.

Kan et tredje sted være digitalt?

Digitale platforme er en stor del af de studerendes liv, og de har stor intuitiv

forståelse for de forskellige mediers muligheder og begrænsninger samt vigtigst af alt: at de er sideløbende og komplementerende.

Der er derfor ingen grund til at tro, at bogen vælges fra, fordi internettet vælges til, snarere vil det fysiske liT.house, med dets traditionelle tilgang til litteraturen, fremstå distinkt som et inkluderende fællesskab, hvor de tilstedeværende er eksponenter for den litterære position de taler ud fra. Sideløbende tilbyder liT.house Online et digitalt fællesskab, hvor deltagerne er kommunikerende og kun underlagt en subjektiv forståelse af de emner der diskuteres. (jf. Habermas' teori om den offentlige sfære, som har mange lighedspunkter med definitionen af et tredje sted). Med liT.house som katalysator kunne brugerne her finde sammen på tværs af faggrupper i f.eks. emnebaserede fællesskaber.

I en sådan flerstrengt formidlingsstrategi samtænkes det fysiske og det virtuelle rum, i virkeligheden en naturlig konsekvens af modernismen, hvor den øgede opmærksomhed på såvel skrive- som læseprocessen, på perspektiv og fragmentering, foregriber litterær æstetik i en digital tidsalder. Bevægelsen fra den lineære narrative struktur til hypertextens ikke-lineære former tager sin begyndelse helt tilbage i Laurence Sternes *Tristram Shandy* fra 1759, hvor den imaginære kvindelige læser rådes til at bevæge sig i tekstmassen, holde læseprocessen i bevægelse ved at gå tilbage og genlæse tidligere passager i bogen og derved reetablere teksten efter hver læsning.

Den digitale litterære æstetik bør bruges til at understrege biblioteket som et socialt rum, hvor læseoplevelser deles med andre via spor og tags, ikke

nødvendigvis bundet til den enkeltes pc/iPad/iPhone osv., men projekteret ud på udvalgte steder i biblioteksrummet, f.eks. i den fysiske Drejers Klub, og i takt med udformningen af det nye urbane rum: Universitetstorvet på Søndre Campus også uden på facaden som et pulslignende symbol, der kommer den forbigående i møde ved at tale om den aktivitet der finder sted inde på biblioteket.

liT.house i et større perspektiv

Idéen om at tilegne sig litteratur som æstetisk og kulturelt fænomen relaterer sig som nævnt til, at mødet med litteratur har en dannelsesmæssig funktion (Bildung), hvor individet forstår sig selv gennem forståelsen af tekstens anden. Dette dannelsesideal er imidlertid under pres i takt med at eliteuniversitetet viger for masseuniversitetet, der bevirker, at de studerendes begrebsapparat ikke længere er udstyret med den samme kulturelle kapital som tidligere.

Med universitetsreformen og "djøficeringen" ("fra forskning til faktura") er der kommet et krav om anvendelighed ind i de humanistiske fag, som traditionelt ikke findes inden for humaniora – et krav som imidlertid kun kan modsvares af humanisters evne til refleksion og erkendelse, for hvem kan analysere og tage stilling til et uddannelsessystem i forandring – hvis ikke humaniora med sin specifikke måde at anskue problemstillinger på, æstetisk som etisk? Tradition og fornyelse – hvis humaniora fortsat skal være synonym med evnen til selvrefleksion og til at indgå i kulturelle fællesskaber, må der tages vare på denne humanioras kerneydelse, og det er i dette perspektiv liT.house og Det Humani-

stiske Fakultetsbibliotek som det tredje sted skal ses. Nok er det et frirum, men det er tillige et læringsrum både på det personlige plan og når det gælder den store demokratiets samtale, som i tidens politiske optik kunne være en kritisk stillingtagen til et humaniora under pres.

I dette store perspektiv ligger også et håb om at se de studerendes bekymringshorisont afløst af en forventningshorisont, om overskud til den kritiske og kreative tænkning, som ikke mindst relaterer til at kunne artikulere litterær erfaring. Litteratur er unik, fordi forståelsen af litteratur former sig som et subjekt i mødet med et andet subjekt, man kan både se og indleve sig i den anden og se sig selv med en andens øjne. Som Hans Lauge Hansen beskriver det i *Litterær erfaring og dialogisme*,¹⁵ "samtidig med at den litterære tekst inviterer læseren til at træde over fiktionstærsklen og identificere sig med de fremstillede personer, involverer tekstens æstetiske strategi også en vis distance mellem den indskrevne læserposition og de fremstillede personer. Læseren må derfor følge tekstens strategiske dispositioner og tilegne sig teksten med en blanding af identifikation og distance." (s. 203). Denne tilegnelse af teksten bliver til betydningstilblivelse og dermed litterær erfaring, når forventningshorisonten ikke bare fyldes ud men afstedkommer en horisontændring hos læseren.

At placere et tredje sted på et bibliotek tilføjer stedet en særegenhed. Man kan vælge at se biblioteket som bare et rum med stole, borde og hylder med bøger, men man kan også vælge at se biblioteket som en personlig ressource. Historisk set er fakultetsbibliotek og fakultet tæt forbundne, hvor biblioteket

ikke kun fungerer som et videncenter, men også som et socialt rum med en atmosfære, der beforder uformel læring, tænkning, erkendelse – og undren. For hvad finder man på et bibliotek- svar eller spørgsmål?

Ray Oldenburg har sat ord på det tredje sted. Roland Barthes¹⁶ opsummerer i sit begreb “den tredje mening” i litteraturen hele idéen om biblioteket som forundringssted. Han taler om, at der udover det informative og symbolske niveau er en tredje mening, som er et betydningstilblivelsens niveau. Den tredje

mening handler om det, der er “tilovers”, som forståelsen ikke kan absorbere, som både ligger uden for det artikulerede sprog, men ikke desto mindre inden for samtalen. Den kan betragtes som en fold, som sætter et mærke i tekstens væv og forstyrrer meningen som en modfortælling. En velkommen forstyrrelse, for den der vil vide mere, om verden og sig selv.

Det Humanistiske Fakultetsbibliotek ligger i centrum af Søndre Campus, pulserende – *a great good place!*

Noter

Artiklen er oprindeligt bragt i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling* 3:2012, temanummer om “Litteraturformidling i fysiske og digitale rum”.

- 1 Umberto Eco: *Six Walks in the Fictional Woods*. 1994, s. 131.
- 2 Det Humanistiske Fakultetsbibliotek er den del af KUBIS: Københavns Universitets Biblioteks- og Informationsservice, og overordnet en del af Det Kongelige Bibliotek
- 3 Micael Dahlén: *Nextopia, livet, lyckan og pengarna*. 2008.
- 4 <www.maerkk.aau.dk/oplevelsesdesign>
- 5 <www.oxford-union.org>
- 6 Ray Oldenburg: *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, General Stores, Bars, Hangouts, and How They Get You through the Day*. 1989.
- 7 Knud Bokkenheuser: *Drejers Klub*. 1903.
- 8 Abigail Adams i et brev til John Quincy Adams 8.5.1780, <en.wikiquote.org/wiki/Abigail_Adams>
- 9 <www.odu.edu/educ/ltschult/blooms_taxonomy.htm>
- 10 Event under pilotprojektet: Er de store kærlighedsfortællinger forbi?

Med allusion til Lyotard var eventen en afsøgning af hvorvidt moderne kærlighedsfortællinger som Marquez: *Kærlighed i koleraens tid*, Jelinek: *Lyst*, Bernhard Schlink: *Højt læseren*, Kirsten Thorup: *Bonsai* og Amitav Gosh: *The Glass Palace*, på trods af et mere ustabil genrebegreb sætter mimesis over for virkeligheden på grundlæggende samme måde som de klassiske kærlighedsfortællinger.

- 11 <themoth.org>
- 12 Jonathan Culler: *Literary Theory*. 1997, s. 89.
- 13 Pia Mejdahl Daugbjerg: “Kravet er stadig selvbestemmelse”, *Universitetsavisen*, dec. 2008.
- 14 Gritt Bykærholm Nielsen: *Student Figures in Friction, Explorations into Danish University Reform and Shifting Forms of Student Participation, Danish School of Education*. 2010.
- 15 Hans Lauge Hansen: *Litterær erfaring og dialogisme*. 2005.
- 16 Roland Barthes: “Den tredje mening”, *Forfatterens død og andre essays*. 2004, s. 225-256.